

§ 1 Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 2 Interpellation nr 75 ang. storleken och återbetalningen av studiemedel

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIJKMAN (m), som yttrade:

Herr talman! Frågan om de universitetsstuderandes studiemedel har under årens lopp orsakat åtskillig debatt i riksdagen. Det har då framför allt gällt studiebidragets andel av studiemedlen, dvs. frågan om en indexreglering av studiebidraget.

Det finns utan tvivel skäl att ånyo aktualisera denna fråga. Studiebidraget har nämligen minskat med ca 20 procent i värde sedan studiemedelsförordningen antogs 1964. Detta innebär att studiebidraget – dvs. den del av studiemedlen som är återbetalningsfria – i dag representerar en avgjort mindre andel av de totala studiemedlen än vid beslutet 1964. År 1965 – då systemet började tillämpas – utgjorde studiebidraget exakt 25 procent av studiemedlen. I dagens läge är andelen inte ens 20 procent av totalbeloppet. Det finns all anledning att fråga sig varför den som erhöll studiemedel åren närmast efter systemets genomförande skall behandlas förmånligare än den som studerar och uppbär studiemedel i dag.

En metod att motverka studiebidragsdelens successiva värdeminskning vore indexreglering. Mot en indexreglering har anförts att frågan om en höjning av bidragsdelen skulle beslutas särskilt av riksdagen från gång till gång. Koppling har vidare gjorts med studiebidraget inom studiehjälpsystemet. Sålunda anförde departementschefen 1964 ”att förmånerna inom studiemedelssystemet inte bör vara avsevärt större än förmånerna inom studiehjälpsystemet”.

Departementschefen anförde vidare att ”det vore riktigast att studiebidraget i likhet med de olika bidragen och tilläggen inom studiehjälpen och de allmänna barnbidragen fastställas i kronor. Studiebidraget kan självfallet komma att höjas genom särskilt beslut av riksdagen.” Sedan beslutet om nytt studiesocialt system infördes har studiebidraget liksom inackorderings- och resetillägget inom studiehjälpsförordningen höjts. Detta skedde genom beslut i riksdagen 1970. I årets statsverksproposition föreslås ånyo en höjning för studerande som berörs av denna förordning. Resetillägget bör enligt departementschefen höjas med 10 kronor per månad. Mot dessa höjningar finns ingenting att invända. Det märkliga är bara att studiebidraget inom studiemedelsförordningen icke blivit föremål för justering.

Många skäl talar för en indexreglering av studiebidraget inom såväl studiehjälps- som studiemedelsförordningen. I avvaktan på ett sådant beslut måste studiebidraget för studerande inom högre utbildning justeras. Det kan inte vara rimligt att de universitetsstuderande år för år skall vidkännas försämrade studiesociala förmåner — allra helst inte i en situation där rekryteringen till högre utbildning blivit allt bredare.

En annan viktig fråga när det gäller studiemedlen är systemet för återbetalning. Det system som nu tillämpas har allmänt upplevts som relativt sett förmånligt för studenterna. Dels uttages ingen ränta på lånen, dels finns bestämmelser om befrielse från återbetalning för så vitt inkomsten icke överstiger viss nivå. Studiemedlen skall dock återbetalas i fast penningvärde, vilket innebär att skulden varje år uppräknas med bruttoprisindex. Att observera här är den spärregel som finns och vilken innebär att låneformen ej skall utfalla oförmånligare än ett annuitetslån, vars räntesats är rörlig och utgör 60 procent av normalräntan för lån från statens utlåningsfonder.

Under senare tid har från flera håll ifrågasatts studiemedelsystemets konstruktion, framför allt med avseende på återbetalningsreglerna. Mot bakgrund av de senaste årens snabba penningvärdeförsämring har nämligen index stigit mycket snabbt, vilket haft till följd att återbetalningarnas nominella belopp ökat kraftigt. För åtskilliga individer har detta resulterat i att de efter att ha erlagt ett års återbetalningsavgift funnit att deras skuld trots detta har ökat vid ingången till påföljande år. Den spärregel som är inbyggd i systemet innebär att återbetalning avbryts vid en tidpunkt då vederbörande har betalat lika mycket som vid ett annuitetslån baserat på 60 procent av normalräntan från statens utlåningsfonder. Denna räntesats är rörlig och utgör för närvarande 6,75 procent, vilket innebär att 4,05 procent är den räntesats som enligt spärregeln skall tillämpas i dagens läge. Detta motsvarar en normal bankränta på 8,10 procent vid en marginalsatt om 50 procent och en räntesats om 10,125 procent vid en marginalsatt om 60 procent.

Ett normalt banklån ter sig därför åtminstone i nuläget mera förmånligt för de studerande då de flesta genom det nya skattesystemet redan efter något års förvärvsarbete drabbas av marginalsatt på i runt tal 60 procent.

Om man antar att penningvärdeförsämringen genomsnittligt kommer att ligga på 4–5 procent under de närmaste decennierna och att normalräntan vid statens utlåningsfonder genomsnittligt kommer att ligga på en nivå om 6,75 procent, kan man påvisa att ett normalt banklån med en räntesatt om 8 procent skulle innebära totalt sett lägre återbetalningar för låntagaren än nuvarande indexlån — förutsatt en marginalsatt på 50 procent eller mera. Om bankräntan höjes till 10 procent är den totala kostnaden fortfarande lägre om vederbörande har en marginalsatt på ca 60 procent — vid en marginalsatt om 50 procent är systemen ungefär likvärdiga.

Vid införandet av studiemedelsystemet anfördes från olika håll argument som gick ut på att i möjligaste mån minska skuldsättningens risker. Inte minst för att minska snedrekryteringen till högre utbildning fann man det angeläget att skapa ett system som icke skulle verka

avskräckande för den presumtiva studeranden. Flera åtgärder vidtogs för att minska otryggheten vid skuldsättningen, bl. a. de regler som gäller om anstånd med återbetalning om vederbörandes inkomst understiger viss nivå. Dessutom innebär konstruktionen att återbetalningarna nominellt sett är lägre i början, vilket givetvis kan upplevas som en fördel av åtskilliga studenter.

Ser man till det totalbelopp som studiemedelstagaren har att erlagga fram till dess att lånet är betalt innebär dock systemet under vissa förutsättningar uppenbara nackdelar i förhållande till reguljära lån. Detta parat med den osäkerhet vad gäller reallönens utveckling som de flesta yngre akademiker känner i dag gör det befogat med en skyndsam översyn av reglerna för återbetalning. Det är uppenbart att studiemedelssystemet i dag av många uppfattas som ett relativt osäkert och otryggt finansierings-system.

Mot bakgrund av vad jag har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få ställa följande frågor:

1. Är herr statsrådet beredd att medverka till en sådan justering av storleken på studiobidragdelen av de statliga studiemedlen att framtida studenter icke kommer i en ekonomiskt sämre situation än de studenter som erhöll studiemedel under systemets första år?

2. Är herr statsrådet beredd medverka till en sådan ändring av reglerna för återbetalning av studiemedel att garantier skapas för att den totala kostnaden för återbetalningen icke tillåtes överstiga motsvarande kostnad för återbetalningen av ett reguljärt lån?

Denna anhållan bordlades.

§ 3 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 20 med förslag till lag om exekutiv försäljning av fast egendom, m. m.

Nr 44 angående avtal om läkarutbildning vid kommunala undervisningssjukhus m. m.

§ 4 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden:

Nr 20 i anledning av motioner angående kommundelsråd

Nr 21 i anledning av motioner om kommunal folkomröstning

Nr 22 i anledning av motion om förläggningen av kommunfullmäktiges mandatperiod

Nr 23 i anledning av motion om upplysningstjänst för kommunfullmäktige

Nr 24 i anledning av motioner om offentlighet i de kommunala nämnderna

Nr 25 i anledning av proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1969:215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun

Finansutskottets betänkanden:

Nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1971/72 för kungl. hov- och slottsstaterna jämte motioner

Nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om vissa anslag för budgetåret 1971/72 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Nr 5 i anledning av i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor i vad avser utrednings- och försöksverksamhet rörande programbudgetering

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till oförutsedda utgifter

Nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

Nr 8 med förslag till ändring i stadgarna för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om vissa anslag för budgetåret 1971/72 till skatte- och kontrollväsen

Nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till bidrag till Föreningen Fruktdrycker och till lån för inrättande av alkoholfria restauranger

Nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till bidrag till vanföra ägare av motorfordon

Nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag till kilometerbeskattning

Lagutskottets betänkanden:

Nr 5 i anledning av motion angående behörigheten att förrätta kyrklig vigsel

Nr 6 i anledning av motioner om sänkning av myndighetsåldern

Nr 7 i anledning av motion angående besittningsskyddet enligt hyreslagen

Nr 8 i anledning av motion angående försäkringsskyddet för förare av statligt motorfordon

Socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 8 i anledning av motioner om översyn av lagen om pensionstillskott, m. m.

Nr 9 i anledning av motion om slopande av maximeringen av folkpensionsavgiften

Nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till allmän försäkring m. m. jämte motion

Nr 11 i anledning av motion om allmänt ombud vid försäkringsdomstolen

Nr 42

Fredagen den
12 mars 1971

Kulturutskottets betänkande:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till vissa kulturändamål samt till kyrkliga ändamål och internationellt-kulturellt samarbete jämte motioner

Trafikutskottets betänkande:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1971/72 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 12 i anledning av motion angående villkoren för statsbidrag till skogsbilvägar

Nr 13 i anledning av motion angående virkesbristen inom de fyra nordligaste länen

Nr 14 i anledning av motion om statligt kreditstöd vid förvärv av skogsmark

Nr 15 i anledning av motioner om djurskyddstillsyn

Nr 16 i anledning av motion om förbud mot import av hud och pälsar från djur som hotas av utrotning

Inrikesutskottets betänkanden:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till inrikesdepartementet m. m. jämte motion

Nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar inom inrikesdepartementets verksamhetsområde till arbetsmarknad m. m. jämte motioner

Nr 4 i anledning av vissa i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen inom finansdepartementets verksamhetsområde gjorda framställningar rörande statligt anställd personal m. m.

Civilutskottets betänkanden:

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till centralnämnden för fastighetsdata, m. m., jämte motion

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till statistiska centralbyrån, m. m., jämte motioner.

Nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till länsstyrelserna, m. m., jämte motion

Nr 42

Fredagen den
12 mars 1971

· Nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (1971:14) med förslag till lag om skatterätt och länsrätt, m. m., jämte motioner.

§ 5 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 129 Herr *Berndtson* i Linköping (vpk) till herr justitieministern om beaktande av miljöskyddskraven vid prövningen av utländskt företags ansökan om tillstånd till etablering i Sverige:

Kan statsrådet upplysa huruvida vid behandling av utländska företags ansökan om etablering i Sverige även vederbörande företags produktion, exempelvis kemisk produktion, ger anledning till att först pröva också miljöskyddsaspekten innan sådant tillstånd lämnas?

Nr 130 Herr *Dahlén* (fp) till herr statsrådet Lidbom angående propositionsavlämnandet och besvarandet av interpellationer:

Vad tänker regeringen göra för att undvika att riksdagsarbetet försvåras genom för sent avlämnade propositioner och anhopning av besvarande av interpellationer till vårsessionens slutskede?

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 15.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert